

TUUSULA

**Tuusulan
hyvinvointisuunnitelma
2020-2021**

HYTE-lautakunta 19.11.2019

Hyvinvointisuunnitelman rakenne

1. Esipuhe - Hyvinvointisuunnitelma tuusulalaisen hyvinvoinnin perustana
2. Hyvinvointisuunnitelma syntyi osallistuvassa prosessissa eri tahojen yhteistyönä
3. Yhteiskunnan megatrendit ja niiden vaikutus tuusulalaisten hyvinvointiin
4. Hyvinvoinnin näkökulmat - valtuustokauden tavoitteet ja hyvinvointisuunnitelman tavoitteet
 - Yhdenvertaisuus, identiteetti ja elämänlaatu
 - Elämäntapa, esteettömyys ja osallisuus
 - Fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky
 - Ympäristö, liikenne ja turvallisuus
 - Kulttuuri, sivistys ja oppiminen
5. Yhteenvedo
6. Seuranta ja arviointi
7. Lähteet
8. Liitteet

1. Hyvinvointisuunnitelma tuusulalaisen hyvinvoinnin perustana

Strategiansa mukaisesti Tuusula on sujuva, vireä ja hyvinvoiva kunta. Haluamme, että asukkaamme voivat hyvin. Koko kunnan elinvoima riippuu sen asukkaiden hyvinvoinnista ja halusta elää Tuusulassa. Hyvinvointi vetää myös puoleensa uusia asukkaita.

Tuusulalaisten hyvinvointi on monen osan summa. Kunta on yksi niistä toimijoista, joka voi vaikuttaa asukkaiden hyvinvointiin. Tuusulan vahvuus on se, että meillä jokainen voi rakentaa omanlaisensa elonkaaren: meillä yhdistyvät pienen, turvallisen ja luonnonläheisen kunnan edut sijaintiin suuren kaupungin kyljessä ja lentokentän läheisyydessä. Meiltä löytyy vireitä kyläyhteisöjä, saavutettavia palveluita ja persoonallisia tapahtumia, jotka pitävät kunnan sykettä yllä. Jokainen voi olla oman elämänsä taiteilija – Tuusulassa voi elää vauvasta vaariin.

Kunta luo toiminnallaan mahdollisuuksien tasa-arvoa. Me tarvitsemme kaikki mukaan yhteisen hyvinvoinnin ja uuden Tuusulan rakentamiseen. Eri-ikäiset ja eripuolilla kuntaa asuvat tuusulalaiset ihmiset ja yhteisöt ovat kunnan suurin voimavara. Uutta Tuusulaa rakennetaankin yhdessä tuusulalaisten kanssa. Meillä voi osallistua ja vaikuttaa monin tavoin kunnan palveluiden ja lähiympäristön kehittämiseen. Haluamme tehdä tuusulalaisten ideoista totta ja mahdollistaa omaehtoista tekemistä.

Maailma muuttuu vauhdilla, jota me emme pysty ymmärtämään. Vanhemmat ikäpolvet tekevät parhaansa mukautuakseen muutokseen ja nuoremmat kasvavat siihen. Muutoksen keskellä meidän aikuisten tehtävänä on mahdollistaa lasten ja nuorten kasvu ja loistaminen. Ilman lapsia ja nuoria meillä ei ole mitään.

Tämä hyvinvointisuunnitelma kokoaa yhteen ne keinot, joilla rakennamme tuusulalaista hyvinvointia tänään ja tulevaisuudessa. Hyvinvointisuunnitelmaa toteuttaa koko kuntaorganisaatio ja muu yhteisö yhteistyössä.

Arto Lindberg, pormestari

TUUSULA

Elämisen taidetta.

2. Hyvinvointisuunnitelma syntyi osallistuvassa prosessissa eri tahojen yhteistyönä

Edessäsi on Tuusulan hyvinvointisuunnitelma. Hyvinvointisuunnitelma on yksi kunnan strategisista asiakirjoista, joka syventää, täsmentää ja toteuttaa kuntastrategian tavoitteita tuusulalaisten hyvinvoinnin edistämisen osalta.

Hyvinvointisuunnitelma muodostaa kokonaisuuden keväällä 2019 laaditun hyvinvointikertomuksen kanssa, Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma koskettavat kaikkia tuusulalaisia. Hyvinvointikertomus 2017-2018 laadittiin kohderyhmittäin, mutta rakennetta päätettiin uudistaa hyvinvointisuunnitelmaa 2020-2021 koottaessa. Hyvinvointisuunnitelma peilaa tuusulalaista hyvinvointia yhteiskunnan megatrendeihin. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet on koottu viidestä näkökulmasta, jotka koskettavat kaikkia kohderyhmiä.

Hyvinvointisuunnitelma laadittiin osallistuvassa prosessissa kunnan HYTE-ryhmän koordinoimana ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan ohjauksessa. Tuusulan neuvostot ovat olleet mukana hyvinvointisuunnitelman laadinnassa ja neuvostoilla on edustajansa HYTE-lautakunnassa.

Kesällä 2019 kysyimme tuusulalaisilta Tuusula-viikon tapahtumissa ja somessa, mikä tuo heille hyvinvointia. Syksyllä jatkoimme vuoropuhelua tuusulalaisten hyvinvoinnista Erätauco-dialogin keinoin. Syksyllä työstimme suunnitelmaa järjestötreffeillä ja -foorumissa, kouluissa, toimialueiden johtoryhmissä, neuvostoissa, lautakunnissa ja nuorisovaltuustossa.

Lautakunnat, neuvostot ja nuorisovaltuusto antoivat lausuntonsa hyvinvointisuunnitelman luonnoksesta loka-marraskuussa. HYTE-lautakunta hyväksyi suunnitelman osaltaan 19.11., kunnanhallitus 25.11. ja valtuusto 9.12.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja hyvinvointikertomuksen indikaattoreiden toteutumista seurataan vuosittain sekä valtuustokauden päätteeksi, keväällä 2021, laadittavassa laajassa hyvinvointikertomuksessa.

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Hyvinvointisuunnitelman kokoamisesta vastasi kunnan HYTE-ryhmä

- **Kuntatoimiala**

- Kehittämispäällikkö Heidi Hagman (puheenjohtaja)
- Osallisuus- ja hyvinvointikoordinaattori Marjo-Kaisa Konttinen (sihteeri)

- **HYTE-lautakunta**

- puheenjohtaja Aarno Järvinen

- **Sivistyksen toimialue**

- Kehittämispäällikkö Tiina Simons

- **Kasvu ja ympäristö**

- Talous- ja asiakaspalvelupäällikkö Jussi Rantala

- **Yhteiset palvelut**

- Maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö Laura Smolander
- Ohjaamopalveluiden päällikkö Jaana Kellosalmi

- **3. sektori**

- Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto ry
Toiminnanjohtaja Saana Sandholm

- **Keusote**

- Erityisasiantuntija Tero Seitsonen

TUUSULA

3. Yhteiskunnan megatrendit ja niiden vaikutus tuusulalaisten hyvinvointiin

Miten megatrendit haastavat hyvinvoinnin?

Megatrendit hallitusohjelmassa

SITRA

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Ekologinen kestävyyskriisi

Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ja luonnonvarojen ylikulutus ovat ihmiskunnan vakavimpia ongelmia. Näiden jo osittain toteutuneiden uhkien vaikutukset ulottuvat myös turvallisuuteen ja talouteen. Kolme neljäsosaa suomalaisista näkee ilmastobarometrin mukaan kuntien tehtävänä luoda mahdollisuuksia ympäristöystävälliseen arkeen (liikenne, asuminen jne.)

Kestävä kehitys oli kunnan strategian keskeisimpiä arvoja valtuustokaudella 2013-2017 ja valtuustokauden 2017-2021 strategian yksi valtuustokauden tavoite koskee kestävä kehityksen edistämistä kaikessa kunnan toiminnassa. Tuusula on ottanut askeleita kohti kestävämpää huomista mm. liittymällä Helsingin seudun liikenne – kuntayhtymään (HSL) tavoitteena mahdollistaa sujuva ja kestävä liikkumisen tapa tuusulalaisille. Tuusula on myös solminut kuntien energiatehokkuussopimuksen sekä lisännyt uusiutuvan energian käyttöä kiinteistöissään. Rykmentinpuistoon rakentuvalla asuntomessualueella on kiinnitetty erityistä huomiota energiaratkaisuihin ja ekologisuuteen.

Kestävän kehityksen esteenä nähdään erityisesti ympäristöystävällisten palveluiden ja tuotteiden kalleus. Tästä syystä sosiaalisen tasavertaisuuden näkökulma on tärkeä toimenpiteitä mietittäessä.

Tuusulan kunnalta ekologiseen kestävyyskriisiin vastaaminen edellyttää:

- sitoutumista edistää strategisesti kestävä kehityksen näkökulman toteuttamista johtamisessa, hankinnoissa ja kulutuksessa.
- ruokahävikin määrän vähentämistä esimerkiksi kouluruokailua kehittämällä yhdessä oppilaista koottujen ruokaryhmien kanssa sekä tarjoamalla hävikkiruokaa eläkeläisille
- tuusulalaisten ekologisten valintojen mahdollistamista mm. kierrätyspisteitä lisäämällä, tarjoamalla valistusta ja ohjeistusta sekä esimerkkiä näyttämällä (esim. sitoumus 2050 –sitoumuksien käyttöönotolla.)
- sitoutumista kierrättää erilaiset jätteet niin Tuusulan kunnan toimipisteissä, yrityksissä kuin yksityistalouksissa
- pääasiassa uusiutuvaan energiaan perustuvaa sähkön käyttöä

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Väestön muutokset

Tilastokeskuksen tuoreimman väestöennusteen mukaan Suomessa ei 15 vuoden kuluttua ole enää yhtään maakuntaa, jossa syntyy enemmän ihmisiä kuin kuolee, edellyttäen että syntyvyys pysyy nyt havaitulla tasolla. Maamme väkiluku lähtee nykyisellä kehityksellä laskuun vuonna 2031. Väkiluvun lasku ei ole itsessään ongelma. Sen sijaan huolta herättää nuorten vähäisempi määrä verrattuna vanhuksiin. Väestön ikääntyminen ja matala syntyvyys johtavat huoltosuhteen heikkenemiseen. Tuusulan väestönmuutos seuraa valtakunnallista trendiä.

Väestön kehitys yhdistettynä huono-osaisuuden kasautumiseen ja talouskasvun hidastumiseen edellyttää voimakasta panostusta ongelmien ehkäisyyn poikkihallinnollisin keinoin. Huomiota tulee kiinnittää päätöksenteossa ja palveluiden kehittämisessä alueelliset eroihin, syrjäytymiseen ja eriarvoistumiseen, kaupungistumisen vahvistumiseen sekä työn ja osaamisen murrokseen.

Kunnan väestönmuutokseen varautuminen ja kasvun mahdollisuuksien vahvistaminen edellyttää Tuusulassa hyvinvointipolitiikan vahvistamista erilaisin keinoin:

- Muuttoliikettä houkuttelevan lapsiystävällisen kunnan rakentamista ja lapsipoliittisia toimenpiteitä
- Asumisen erilaisten vaihtoehtojen monipuolistamista sekä monimuotoisten, esteettömien ja yhteisöllisten asumismuotojen kehittämistä, jotta Tuusulassa on mahdollista asua läpi elämän
- Aktiivista kaavoittamista ja rakentamista
- Palveluita eri-ikäisille
- Alueellista yhteistyötä sekä yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa
- Joustavia tilaratkaisuja uudistuvassa palveluverkossa
- Eri-ikäisten tuusulalaisten kohtaamisten mahdollistamista

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Demokratian haasteet

Yli 100-vuotisen edustuksellisen demokratiamme rakenteet ja toimintatavat eivät enää vastaa nykyajan ja tulevaisuuden tarpeita. Ratkaisuja demokratian haasteisiin on lähdetty etsimään kansalaisten osallisuuden ja suoran demokratian lisäämiseen sekä puolueiden ohjelmatyön vahvistamiseen.

Kunta on keskeinen toimija asukkaiden osallisuuden edistäjänä ja demokratian mahdollisuuksien luojana. Kunnan tehtävä on kuntalain 1 §:n mukaan edistää kunnan asukkaiden hyvinvointia. Asukkaiden hyvinvoinnin edistämisen on oltava päämääränä kunnan kaikessa toiminnassa. Hyvinvointia lisää, kun asukkaat ja palvelujen käyttäjät voivat osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Tähän velvoittaa myös kuntalaki. Lain 22 §:ssä sanotaan, että valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista.

Modernilla kuntademokratialla on monet kasvot - kaikkea ihmisoikeuksista asukkaiden omaehtoiseen tekemiseen ja kansalaistoimintaan. Aktiivinen demokratia tarjoaa osallisuuden kokemuksia ja mahdollisuuden vaikuttaa vaalien välilläkin. Tuusulassa osallisuudella ja yhdessä tekemisellä on ollut aiempaa vahvempi paikkansa pormestarmalliin siirtymisen myötä.

Demokratian haasteiden taklaaminen Tuusulassa edellyttää, että

- Luomme erilaisia osallistumisen tapoja eri kohderyhmille
- Menemme sinne missä ihmiset ovat, sekä kasvokkaisissa tapaamisissa että verkossa
- Vahvistamme alueellista osallisuutta
- Otamme yhdistystoimijat ja eri-ikäiset asukkaat mukaan rakentamaan uutta Tuusulaa
- Viestimme aktiivisesti ja monikanavaisesti

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Työn murros

Aikuisväestön keskuudessa työelämän muutokset näyttäytyvät työn sisällön nopeampana muuttumisena, muodollisen koulutuksen inflaationa sekä tarpeena omaksua ja hallita uusia asiakokonaisuuksia entistä enemmän. Monille työntekijöille muutoksen tahti tuntuu liian kovalta, eivätkä kaikki löydä paikkaansa muuttuneessa toimintaympäristössä. Tässä muutoksessa pärjäämiseen ei yksilötasolla ole vain yhtä oikeaa ratkaisua. Tarve tunnustaa ja tunnistaa nivelvaiheet ja lisääntynyt palveluntarve työhön- ja uravalmennukseen aikuisväestön työpoluilla, on nostanut päätään viime vuosien saatossa. Oppiminen työssä, vapaa-ajalla ja niiden rajamailla on nostettava keskiöön. Kyvykkyyksien kehittämisen paikat on nähtävä laveasti, ei ainoastaan perinteisen koulutusputken ja työuran kautta. Kun vanhoja työpaikkoja ja ammatteja häviää, on pahin uhka se, että ihmiset jäävät toimettomina odottamaan entisten töiden palaamista. Pitkään jatkuneesta työttömyydestä on nykymaailmassa vaikea nousta työmarkkinoille. On tärkeää saada ihmiset tarttumaan uusiin työmahdollisuuksiin.

Työn murroksen megatrendiin vastaaminen edellyttää Tuusulassa

- Tiiviimpää vuoropuhelua ja yhteistyötä alueen oppilaitosten kanssa.
- Yksilölliseen palveluohjaukseen panostamista. Yksilöllisellä palveluohjauksella tuetaan kuntalaisia työpolun eri vaiheissa ja työelämän nivelvaiheissa. Haasteina voi olla kuntalaisten tukeminen oppimisen paikkojen (oman osaamisen kehittäminen) tunnistamisessa, ihmisten osaamisen ja kyvykkyyksien kehittäminen elämän eri osa-alueilla. Pyritään tarjoamaan monipuolisia mahdollisuuksia osaamisen ja kyvyn kehittämiseksi, mahdollistetaan itsensä kehittäminen ja tarjotaan ohjaamista yhteistyössä järjestöjen kanssa, sillä osaaminen karttuu yhdessä tekemällä.
- Verkostojen luomista yritysten, yhdistysten, oppilaitosten ja muiden toimijoiden välillä
- Sosiaalisen pääoman kasvattamista esim. sukupolvien välisten kohtaamisten avulla

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Teknologian kehitys

Hallitusohjelman mukaan uuden teknologian hyödyntämistä edistetään tehokkaasti joustavan elämisen, työskentelyn ja yrittämisen mahdollistamiseksi paikasta riippumatta. Valtion työtehtäviä tulee organisoida monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa paikkariippumattomuutta. Teknologian kehityksen ytimessä ovat automaatio, robotit ja tekoäly.

Teknologian kehitys on toisaalta itsenäinen megatrendi, toisaalta mahdollistaa muita megatrendejä kuten vaikkapa työn luonteen muutos: erityisesti tekoälyn yleistymisen myötä ihmisen työtehtävät muuttuvat ja keskeisinä työelämän taitoina korostuvat kriittinen ajattelu, kokonaisuuksien hahmottaminen ja luovuus.

Erilaiset teknologiat ovat enenevässä määrin läsnä ihmisen arjessa ja palveluiden osalta lähestymme 24/7-yhteiskuntaa. Teknologia luo mahdollisuuksia työn ja muun elämän joustavampaan yhteensovittamiseen (etätyö, liikkuva työ), laajenevalle vaikuttamiselle (palaute- ja viestintäjärjestelmät helpottamaan osallistumisen mahdollisuuksia), ihmisten omatoimisempaan selviytymiseen (esimerkiksi ikäihmisille tukea muistamiseen, mahdollisuuksia liikkumiseen ja kodinhoitoon), oman hyvinvoinnin seuraamiseen laitteilla, jotka keräävät tietoa toiminnastamme (kuten ihoa vasten olevat kellot/sormukset tai nieltävät anturit). Tärkeää on kuitenkin kantaa huolta myös niistä, jotka eivät kykene/halua hyödyntää teknologian tuomia mahdollisuuksia

Tuusulan kunnalta teknologian kehitykseen vastaaminen edellyttää:

- Kuntapalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden parantamista 24/7 -yhteiskunnan ja asukkaiden tarpeisiin
- Etätöiden mahdollisuuksien luomista, esim. yhteisöllisiä työtiloja
- Tukea työelämätaitojen vahvistamiseen
- Sähköisten lähipalveluiden kehittämistä omatoimisempaan selviytymiseen kodeissa
- Sähköisten hyvinvointipalveluiden käyttöönottoa
- Huolehtia teknologian tuomien mahdollisuuksien ulkopuolelle jäävien osallisuudesta ja palveluista

Geopolitiikan jännitteet

Globaali toimintaympäristö on tällä hetkellä vaikeasti ennustettava, mutta monella mittarilla maailma on muuttunut paremmaksi paikaksi elää. Kunnianhimoisia strategisia tavoitteita asettamalla on globaalisti pystytty vähentämään köyhyyttä, rikollisuutta, valtioiden välisiä konflikteja ja sotia merkittävästi. Suomi on ollut globalisaation suuri voittaja, kun kaikkien maailman maiden kehitystä vuosilta 1990-2011 verrataan keskenään. Suomen menestyksen kannalta tärkeä kysymys onkin tulevaisuudessa hyvin paljon siitä, että ymmärrämme olevamme erottamaton osa globaalia toimintaympäristöä ja siitä, miten hyvin osaamme toimia tässä ympäristössä.

Suomen turvallisuuden kehitystä tarkasteltaessa viimeisen 20 vuoden aikana, voidaan todeta, ettei Suomi ole koskaan ollut turvallisempi kuin nyt. Tästä huolimatta turvallisuuden tunne on heikentynyt kansalaisten keskuudessa.

Myös Tuusulassa turvallisuus on parantunut. Aasukkaat kokevat tutkitusti Tuusulan turvalliseksi paikaksi asua. Turvallisuus ja turvallisuuden tunne syntyvät monen asian yhteisvaikutuksesta, ja monen toimijan yhteistyön tuloksena. Siihen vaikuttaa keskeisesti mm. rikosten määrä, yhteiskunnan polarisoituminen ja vihapuheen esiintyminen. Tuusulassa rikosten määrä on alueen muihin kuntiin verrattuna alhaisella tasolla. Tuusulan yhdyskuntarakenne ei ole polarisoitunut, vaan asuinalueet ovat monimuotoisia sekä rakennuskannan että asukkaiden osalta. Tuusulassa vihapuhetta on esiintynyt yksittäisinä tapauksina, mutta siitä ei ole syntynyt ilmiötä.

Tuusulan kunnalta geopolitiikan jännitteisiin vastaaminen edellyttää:

- Kuntien välistä yhteistyötä, viranomaisyhteistyötä sekä yhteistyötä paikallisten yritysten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa turvallisuuden sekä turvallisuuden tunteen ylläpitämiseksi ja parantamiseksi
- Onnistumisia kotouttamistyössä, verkostoyhteistyötä eri tahojen välillä sekä riittävää resurssointia
- Turvallisuussuunnitelmatyön jatkamista yhteistyössä kuntalaisten kanssa
- Yhteisöllisyyden vahvistamista
- Nopeaa puuttumista havaittuihin turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta heikentäviin yksittäistapauksiin tai ilmiöihin
- Aktiivisia toimia asumisturvallisuuden, hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden, liikenneturvallisuuden sekä muun turvallisuuden parantamiseksi

TUUSULA

Elämisen taidetta.

TUUSULA

4. Hyvinvoinnin näkökulmat - valtuustokauden tavoitteet ja hyvinvointisuunnitelman tavoitteet

Yhdenvertaisuus, identiteetti ja elämänlaatu

Elämänlaatu ja identiteetti ovat asioita, jotka perustuvat vahvasti ihmisen omaan kokemukseen omasta elämästään. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa henkilöön liittyvät tekijät, kuten ikä, syntyperä tai ihonväri, eivät saisi vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin esim. päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja.

Perusoikeudet kuuluvat saman sisältöisinä kaikille. Esimerkiksi viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista asioiden valmistelussa, päätöksenteossa, hallintotoiminnassa ja -tavoissa, strategisessa suunnittelussa ja tiedotuksessa. Yhdenvertaisuuteen pyrittäessä on tärkeä huomioida sosiaalisen yhdenvertaisuuden ja sekä positiivisen erityiskohtelun näkökulmat päätöksenteossa. Tällä tarkoitetaan jonkin ryhmän asemaa ja olosuhteita parantavia toimia, jotka ovat tarpeellisia ryhmän tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi.

Huomioitavaa on myös, että alueellinen ja taajamien välinen kohtelu on tasapuolista.

Yhdenvertaisuus, identiteetti ja elämänlaatu

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet yhdenvertaisuuteen, identiteettiin ja elämänlaatuun:

- Kohtaamme tuusulalaiset yhdenvertaisina sukupuolesta, iästä, vammasta, seksuaalisesta suuntautumisesta, vakaumuksesta tai kulttuuritaustasta ja kielestä riippumatta. Tuusulalaiset ovat kunnan suurin voimavara.
 - Luomme mahdollisuuksien tasa-arvoa
 - Kotoutamme uusia tuusulalaisia
 - Mahdollistamme alueiden monimuotoisuutta ja omaleimaisuutta
- **Palvelumme ja julkiset tilamme ovat saavutettavat, avoimet ja esteettömät.**
Tämä huomioidaan niin uusien tilojen suunnittelussa ja toteutuksessa kuin saneerattavissakin kohteissa.
 - Varmistamme tuusulalaisten lähipalvelut. kunnallisen ja alueellisen palveluverkkosuunnitelman mukaan
 - Tuomme kuntapalveluita yhä lähemmäksi tuusulalaisia digitalisaation avulla.
 - Otamme mukaan suunnitteluun eri käyttäjäryhmiä prosessin eri vaiheissa
- **Panostamme hyvinvoinnin tukemiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn**
 - Kehitämme psykososiaalisen tuen mallia osana ohjaamotoimintaa
 - Tuemme peruskoulun päättötodistuksen saamista
 - Kehitämme oppilaanohjausta ja oppilashuollollisia palveluja
 - Panostamme ikäihmisten hyvinvointiin, terveyden edistämiseen sekä heille suunnattuihin palveluihin

Valtuustokauden tavoitteet, jotka tukevat yhdenvertaisuuden, identiteetin ja elämänlaadun parantamista

1. Uudistamme kuntaa, palveluita ja organisaatiota, ottaen huomioon Maakuntauudistuksen ja Keski-Uudenmaan soten, varmistaen tuusulalaisten lähipalvelut.
6. Lisäämme seudullista ja kuntien välistä yhteistyötä ja selvitämme kuntaliitoksen mahdollisuuden
7. Edistämme tuusulalaisten hyvinvointia, arjen sujuvuutta, elämän vireyttä ja elämänlaadun paranemista.
29. Uudistamme ja tehostamme kunnan palveluverkkoa kuntalaislähtöisesti päämääränä modernit, terveet ja turvalliset toimintaympäristöt sekä kohtaamisten mahdollistaminen
31. Uudistamme kunnan brändiä ja parannamme kunnan tunnettua
32. Parannamme kunnan tuottavuutta ja talouden tasapainoa

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Elämäntapa, esteettömyys ja osallisuus

Tuusula toimii - Tuusulan sopivan kaupunkimaiset keskustat ja maaseudun kylät ovat omaleimaisia, viihtyisiä ja vireitä. Tuusulassa voi rakentaa omanlaisensa elonkaaren: pienen kunnan edut suuren kaupungin kyljessä mahdollistavat jokaiselle omanlaisensa elämäntavan.. Tuusulalaiset ovat kunnan suurin voimavara ja kunnassa riittää tekemistä ja tapahtumia. Ihmiset mukaan osallistava ja yhteisöllinen toimintakulttuuri sekä keskeinen sijainti pääkaupunkiseudulla tekevät Tuusulasta yhden Suomen sujuvimista kunnista.

Tuusulalaisten osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta koulutukseen, työhön, terveyteen, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Osallisuus on myös oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteisiin ja omaan elämään vaikuttaviin asioihin sekä oikeutta tarttua toimeen yhteisen hyvän edistämiseksi. Osallisuuden kokemus ehkäisee syrjäytymistä ja hyvinvointivajeen syntymistä sekä luo yhteisöllisyyttä. Tuusulassa rakennetaan uutta yhteisöllisyyttä, jonka myötä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat yhdenvertaisia ja tarjoavat eri ikäpolville osallisuuden kokemuksia.

Digitalisaation murros vaikuttaa myös tuusulalaiseen elämäntapaan ja osallisuuteen. Se tuo palvelut ja osallistumisen mahdollisuudet ihmisten kotisohville, toisaalta se myös saattaa eriarvoistaa ihmisiä kyvykkyyksistä tai varallisuudesta johtuen. Tärkeää on, että digistäminen ei luo uusia saavutettavuuden tai esteettömyyden haasteita.

Tuusulassa esteettömyys ja saavutettavuus ymmärretään laaja-alaisena, kaikkien kuntalaisten tasavertaisen, hyvän elämän mahdollistajana. (palveluiden tarjoaminen, eri ikäkausien tarpeiden huomioiminen, erityisryhmien huomioiminen)

Tuusulalaisuus syntyy osiensa summana. Tuusulalaiset ovat kunnan suurin voimavara.

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Elämäntapa, esteettömyys ja osallisuus

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet elämäntapaan, esteettömyyteen ja osallisuuteen:

- **Vahvistamme tuusulalaisten osallisuutta ja osallisuuden tunnetta elämän ja yhteiskunnan eri osa-alueilla. Luomme edellytyksiä etenkin heikommassa asemassa ja syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten osallisuudelle. Koulutamme ja koordinoimme vapaaehtoistoimintaa yhdessä yhdistysten kanssa.**
 - Tuomme erityisryhmien äänen kuuluviin kunnan valmistelussa, toiminnassa ja päätöksenteossa (mm. osallistuvat valmisteluprosessit ja EVA-menettely)
 - Kehitämme ja koordinoimme vapaaehtoistoimintaa yhdessä yhdistysten kanssa.
 - Varmistamme, että tietoa ja neuvontaa on tarjolla kasvokkain ja kirjallisessa muodossa
- **Vahvistamme tuusulalaisten yhteisöllisyyttä ja luomme edellytyksiä eri-ikäisten kohtaamisille**
 - Luomme kohtaamisen paikkoja ja yhteisötiloja
 - Tarjoamme mahdollisuuksia ja tukea asukkaiden omaehtoiselle tekemiselle eri puolilla kuntaa (tiloja, lupia, avustuksia jne.)
 - Vahvistamme sukupolvien vuorovaikutusta esim. Kulttuuri kaikille-hankkeessa
- **Tarjoamme kunnan palveluverkon kiinteistöjä yhteisön käyttöön ja mahdollistamme asukkaiden ja yhteisöjen omaehtoista tekemistä ja kokoontumisia.**
 - Mahdollistamme olemassa olevan palveluverkon yhteisökäytön lisäämisen ja uudistamme toimintatapojamme
 - Luomme yhteisökäyttöön soveltuvia tiloja palveluverkkoa uudistettaessa

Valtuustokauden tavoitteet, jotka tukevat elämäntavan, esteettömyyden ja osallisuuden toteutumista:

2. Palvelumme ovat laadukkaita ja saavutettavia
3. Mahdollistamme sähköisen asioinnin keskeisissä kuntapalveluissa ja sähköisten palveluiden käyttö lisääntyy. Uudistamme tapojamme tehdä työtä digitalisaation avulla.
5. Olemme osaava ostaja ja paikallisten markkinoiden kehittäjä
17. Vahvistamme elinvoimaa keskustojen monipuolisia palveluita ja viihtyvyyttä kehittämällä
30. Olemme edelläkävijä osallisuuden edistämisessä ja yhteisöllisessä toiminnassa uudistaen samalla toimintatapojamme. Kehitämme kumppanuuksia ja verkostojohtamista.

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Kulttuuri, sivistys ja oppiminen

Sivistys on yhteiskuntamme tärkeimpiä arvoja. Oppiminen ja koulutus ovat paras turva syrjään jäämistä vastaan. Elävä kulttuuri muodostaa sivistisyhteiskunnan perustan, vahvistaa demokratiaa, osallisuutta ja sananvapautta. Tuusulassa sivistys, oppiminen ja kulttuuri luovat pohjan elinikäiselle oppimiselle ja kehittymiselle sekä hyvälle elämälle. Kaikilla tulee olla yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet kehittää itseään, käyttää taide- ja kulttuuripalveluita sekä osallistua taide- ja kulttuuritoimintaan.

Alueelliset, sosioekonomiset ja sukupuolten väliset erot sekä koulutuksen periytyvyys näkyvät oppimisessa ja kouluttautumisessa entistä vahvemmin. Valtaosalla lapsista ja nuorista menee hyvin, mutta arviolta 10–15 prosenttia lapsista ja nuorista voi huonommin. Tuusulassa huolta herättää ammatillisissa oppilaitoksissa 1-2 luokkalaiset nuoret, joiden hyvinvointi usealla indikaattorilla tarkasteltuna on huonompi verrattuna lähikuntiin ja koko maahan (Hyvinvointikertomus 2017-2018). Kouluterveyskyselyssä (2019) viihtyvyyteen, osallisuuteen ja opettajien toimintaan liittyvät asiat ovat parantuneet yläkouluissamme. Koulukiusaaminen on alakouluissa laskussa. Yksi suurimpia ilonaiheista on, että vanhempien ja nuorten välinen keskusteluyhteys on hyvää. Perheen taloudellista tilannetta pitää huonona tai kohtalaisena vain 20 % yläkouluikäisistä, mikä on valtakunnallista keskiarvoa 25 % selvästi pienempi. Huolta herättää sekä ala- että yläkouluissa yhteisöön kuulumisen kokemuksen lasku. Oppimistaitojen ja oppimisen osalta alakoululaisista merkittävä osa kokee, että koulutehtävät eivät innosta ja yläkoululaisista iso osa kokevat oppimisentaidoissa vaikeuksia..

Yhteisöllisen toimintakulttuurin vahvistaminen lisää hyvinvointia. Yhteisellä toiminnalla vähennetään kaiken ikäisten syrjäytymistä, kiusaamista ja yksinäisyyden kokemuksia. Lasten ja nuorten eriarvoistumista vähentävät erityisesti laadukas opetus ja varhaiskasvatus. Toiminnan edellytyksenä ovat terveelliset ja turvalliset tilat.

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Kulttuuri, sivistys ja oppiminen

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet kulttuuriin, sivistykseen ja oppimiseen:

- **Luomme sujuvia palveluita yhteistyössä eri toimijoiden kanssa**
 - Varmistamme palveluiden saavutettavuuden
 - Vahvistamme tietoperustaisuutta palvelujen suuntaamisessa ja kehittämisessä.
- **Vahvistamme elinikäistä oppimista**
 - Huolehdimme eri-ikäisten koulutuksellisesta tasa-arvosta ja oppimiserojen kaventamisesta
 - Tuemme elämän eri nivelvaiheissa
 - Tarjoamme kaikenikäisille luentoja, opastusta ja harrastusmahdollisuuksia mm. kirjastoissa ja Tuusulan opistossa.
- **Vahvistamme yhteisöllistä toimintakulttuuria**
 - Kehitämme yhteisöllisyyttä sosiaalisten taitojen oppimisen kautta: mm. Prokoulu-hanke, positiivinen CV (laaja-alaisten taitojen ansioluettelo) koulunuorisotyö
 - Edistämme museoiden, kirjaston, tapahtumien toimintaa yhteisinä toimintapaikkoina

Valtuustokauden tavoitteet, jotka tukevat kulttuuria, sivistystä ja oppimista:

- 7. Edistämme tuusulalaisten hyvinvointia, arjen sujuvuutta, elämän vireyttä ja elämänlaadun paranemista.
- 9. Olemme varhaiskasvatuksen ja koulutuksen kärkikunta
- 10. Takaamme tuusulalaisille nuorille jatkokoulutuspaikan tai työllistymispolun
- 26. Panostamme kulttuuritarjonnan monipuolisuuteen ja laatuun, ja matkailu alueella lisääntyy. Luomme mahdollisuuksia kulttuuriliikunnalle.
- 29. Uudistamme ja tehostamme kunnan palveluverkkoa kuntalaislähtöisesti päämääränä modernit, terveet ja turvalliset toimintaympäristöt sekä kohtaamisten mahdollistaminen

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky

Kuntalaisen kokonaisvaltaiseen toimintakykyyn vaikuttaa monet asiat, joihin osaan voidaan vaikuttaa yksilötason valinnoilla ja luomalla hyvinvoinnille sopivat puitteet elinympäristössä sekä yhteiskunnassa. Yksilön hyvinvointi on toimintakykyä, ja kunnan toimintamallien sekä tavoitteiden tulee tukea kaikenikäisiä kuntalaisia fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn huomioiden. Toimintakyvyn näkyvimpänä osuutena on perinteisesti pidetty fyysiseen toimintakykyyn liittyvää terveyttä. Koettu terveydentila on kehittynyt positiiviseen suuntaan. Tuusulalaiset kokevat terveytensä selvästi paremmaksi kuin suomalaiset keskimäärin (Finsote 2018, koettu terveys).

Ansiotyö on yksi suurimmista yksilön arkeen ja toimintakykyyn vaikuttavista asioista. Toimeentulon mahdollistamisen lisäksi työ antaa mielekkyyttä, tarkoitusta ja sisältöä elämään toimien näin yksilön toimintakyvyn vahvistajana tai heikentäjänä. Työn kautta meille muodostuu usein identiteetti ja näkemys omasta asemasta yhteisössä.

Huolenaiheitakin on, mm. alkoholia liikaa käyttävien määrä aikuisväestössä on Tuusulassa suurempi kuin koko maassa tai lähialueen kunnissa.. Ennalta ehkäisevä päihdetyö on hyvä ottaa tarkasteluun.

Kouluikäisten osalta kouluruokailuun arkena osallistuminen on vähentynyt 8. ja 9. luokkalaisten keskuudessa Tuusulassa (THL minimitietosisältö indeksi nro). Kouluterveyskyselyssä nousi esille myös yksinäisyyden kokemuksen lisääntyminen. Asialla on suurta merkitystä, sillä yksinäisyyden tiedetään olevan yksi voimakkaimmista yksittäisistä tekijöistä, joka aiheuttaa syrjäytymistä.

Fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseen ja ylläpitoon

- **Luomme ja ylläpidämme puitteet monipuolisen vapaa-ajan ja harrastamisen mahdollisuuksiin**
 - Tuemme kaiken ikäisten liikunnallista ja terveellistä elintapaa.
 - Kehitämme eri-ikäisten liikuntamahdollisuuksia, lähiliikuntapaikkoja ja Tuusulan urheilupuistoa omaehtoisen harrastamisen ja aktiivisen urheilun ympäristöksi ja tapahtumapaikaksi.
- **Huolehdimme palveluiden käytettävyydestä ja laadusta toimintakyvyn tukemiseksi**
 - Varmistamme kunkin edellytykset ylläpitää omaa toimintakykyään.
 - Kehitämme kouluruokailua ja sen viihtyvyyttä kouluruokaryhmien avulla.
 - Kehitämme hakeutuvia kirjastopalveluita
 - Tuemme tuusulalaisia haasteellisissa elämäntilanteissa.
- **Tuemme erityistä tukea tarvitsevien tuusulalaisten toimintakykyä**
 - Mahdollistamme yksilöllisen ja joustavan palveluohjauksen sitä tarvitseville kuntalaisille koulutukseen hakeutumisen, työpolun tai kotoutumisen nivelvaiheissa
 - Haemme ja sovimme sujuvat yhteistyömallit sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäjän Keusoten kanssa - yhdyspintatyö, niiden tunnistaminen ja toimintamallit.
 - Luomme ehkäisevän päihdetyön ohjelman.
 - Mahdollistamme yhteisöön kuulumista mm. Ennaltaehkäisevän nuorisotyöllä ja perhetyöllä sekä Hyvän Tuulen tupien toiminnalla.

Valtuustokauden tavoitteet, jotka toteuttavat toimintakyvyn tukemista

1. Uudistamme kuntaa, palveluita ja organisaatiota, ottaen huomioon Maakuntauudistuksen ja Keski-Uudenmaan soten, varmistaen tuusulalaisten lähipalvelut.
2. Palvelumme ovat laadukkaita ja saavutettavia
7. Edistämme tuusulalaisten hyvinvointia, arjen sujuvuutta, elämän vireyttä ja elämänlaadun paranemista.
8. Siirrämme palveluiden painopistettä ennaltaehkäiseviin ja kotiin vietäviin matalan kynnyksen palveluihin
11. Kehitämme Tuusulan liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia. Tuusulalaiset liikkuvat ja harrastavat enemmän ja monipuolisesti
28. Kehitämme Tuusulan Urheilupuistoa Helsingin seudun parhaaksi omaehtoisen harrastamisen ja aktiivisen urheilun ympäristöksi ja tapahtumapaikaksi

Ympäristö, liikenne ja turvallisuus

Elinympäristö ja sen viihtyvyys vaikuttavat keskeisesti ihmisen hyvinvointiin. Terveellinen, turvallinen ja ympäristöarvot huomioon ottava asuin ympäristö voidaan turvata laadukkaalla kaavoituksella sekä rakennussuunnittelulla. Palvelujen saavutettavuus vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin. Osana hyvää elinympäristöä ovat virkistysalueet (luontopolut, puistot ja vesialueet).

Monipuolinen, houkutteleva ja tehokas joukkoliikenne tukee tuusulalaisten hyvinvointia sekä edistää arjen sujuvuutta. HSL:n linjastosuunnitelma tarjoaa hyvät edellytykset kuntalaisten liikkumiselle ja täten edistää joukkoliikenteen osuuden kasvua.

Liikenneonnettomuudet myös muiden kuin nuorten keskuudessa ovat kasvaneet. Vielä tämä ei näy tieliikenneonnettomuuksissa loukkaantuneiden määrässä, mutta asiaan on hyvä kiinnittää huomiota. Muita turvallisuustyön painopistealueita ovat asumisturvallisuus, sosiaalinen turvallisuus ja muu turvallisuus.

Ympäristö, liikenne ja turvallisuus

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet ympäristöön, liikenteeseen ja turvallisuuteen:

- **Tavoittelemme laadukasta ja esteetöntä elinympäristöä ja edistämme kestäväää kehitystä**
 - vähennämme hiilidioksidipäästöjä sekä lisäämme uusiutuvan energian osuutta.
 - Kehitämme Tuusulanjärven ja Tuusulan jokivarsien virkistyskäyttöä.
 - Panostamme sisäilmaongelmien ratkaisemiseen mm. väistötiloja ja uudisrakentamista hyödyntäen.
- **Kehitämme joukkoliikennettä ja luomme edellytyksiä erilaisille liikkumisen muodoille**
 - Suunnittelemme liikkumisen ekosysteemejä
 - Huomioimme liikennesuunnittelussa kevyen liikenteen ja tuusulalaisten edellytykset liikkumiseen
 - Edistämme pyöräilyn mahdollisuuksia Tuusulassa
- **Vahvistamme tuusulalaisten turvallisuuden tunnetta ja teemme Tuusulasta turvallisempaa paikkaa asua**
 - Viemme teoiksi turvallisuussuunnitelman toimenpiteet (mm. turvallisuusjohtamisjärjestelmän mukaisen vastuunjaon sekä valmiuskeskusten perustamisen)
 - Vahvistamme turvallisuuden tunnetta kodeissa ja lähiympäristöissä sekä lisäämme viihtyisyyttä lähiympäristöissä

Valtuustokauden tavoitteet, jotka toteuttavat Ympäristön, liikenteen ja turvallisuuden näkökulmaa

1. Uudistamme kuntaa, palveluita ja organisaatiota ottaen huomioon maakuntauudistuksen ja Keski-Uudenmaan sotien varmistuen tuusulalaisten lähipalvelut.
4. Parannamme Tuusulan monimuotoista sisäistä ja kuntien välistä liikennettä sekä kehitämme liikkumisen ekosysteemiä. Joukkoliikenteen osuus kasvaa, kehitämme uusia liikkumisen muotoja HSL:n kanssa.
7. Edistämme tuusulalaisten hyvinvointia, arjen sujuvuutta, elämän vireyttä ja elämänlaadun paranemista.
12. Vahvistamme tuusulalaisten turvallisuuden ja osallisuuden tunnetta sekä varmistamme kasvavan Tuusulan turvallisuuden.
13. Otamme toiminnassamme huomioon luontoarvot ja ympäristön. Huolehdimme, että luonto voi hyvin ja on läsnä kuntalaisten arjessa.
14. Edistämme kestäväää kehitystä kaikessa toiminnassa. Vähennämme hiilidioksidipäästöjä ja lisäämme uusiutuvan energian osuutta energiankulutuksesta.
27. Kehitämme Tuusulanjärven ja Tuusulan jokivarsien sekä vesistöjen (Jokelan lammet ja Rusutjärvi) virkistyskäyttöä ja saavutettavuutta.

TUUSULA

5. Yhteenveto hyvinvointisuunnitelman tavoitteista

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet yhdenvertaisuuteen, identiteettiin ja elämänlaatuun:

- **Kohtaamme tuusulalaiset yhdenvertaisina sukupuolesta, iästä, vammasta, seksuaalisesta suuntautumisesta, vakaumuksesta tai kulttuuritaustasta ja kielestä riippumatta. Tuusulalaiset ovat kunnan suurin voimavara.**
 - Luomme mahdollisuuksien tasa-arvoa
 - Kotoutamme uusia tuusulalaisia
 - Mahdollistamme alueiden monimuotoisuutta ja omaleimaisuutta
- **Palvelumme ja julkiset tilamme ovat saavutettavat, avoimet ja esteettömät. Tämä huomioidaan niin uusien tilojen suunnittelussa ja toteutuksessa kuin saneerattavissakin kohteissa.**
 - Varmistamme tuusulalaisten lähipalvelut. kunnallisen ja alueellisen palveluverkkosuunnitelman mukaan
 - Tuomme kuntapalveluita yhä lähemmäksi tuusulalaisia digitalisaation avulla.
 - Otamme mukaan suunnitteluun eri käyttäjäryhmiä prosessin eri vaiheissa
- **Panostamme hyvinvoinnin tukemiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn**
 - Kehitämme psykososiaalisen tuen mallia osana ohjaamotoimintaa
 - Tuemme peruskoulun päättötodistuksen saamista
 - Kehitämme oppilaanohjausta ja oppilashuollollisia palveluja
 - Panostamme ikäihmisten hyvinvointiin, terveyden edistämiseen sekä heille suunnattuihin palveluihin

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet elämäntapaan, esteettömyyteen ja osallisuuteen:

- **Vahvistamme tuusulalaisten osallisuutta ja osallisuuden tunnetta elämän ja yhteiskunnan eri osa-alueilla.**

Luomme edellytyksiä

etenkin heikommassa asemassa ja syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten osallisuudelle. Koulutamme ja koordinoimme vapaaehtoistoimintaa yhdessä yhdistysten kanssa.

- Tuomme erityisryhmien äänen kuuluviin kunnan valmistelussa, toiminnassa ja päätöksenteossa (mm. osallistuvat valmisteluprosessit ja EVA-menettely)
 - Kehitämme ja koordinoimme vapaaehtoistoimintaa yhdessä yhdistysten kanssa.
 - Varmistamme, että tietoa ja neuvontaa on tarjolla kasvokkain ja kirjallisessa muodossa
- **Vahvistamme tuusulalaisten yhteisöllisyyttä ja luomme edellytyksiä eri-ikäisten kohtaamisille**
 - Luomme kohtaamisen paikkoja ja yhteisötiloja
 - Tarjoamme mahdollisuuksia ja tukea asukkaiden omaehtoiselle tekemiselle eri puolilla kuntaa (tiloja, lupia, avustuksia jne.)
 - Vahvistamme sukupolvien vuorovaikutusta esim. Kulttuuri kaikille-hankkeessa
 - **Tarjoamme kunnan palveluverkon kiinteistöjä yhteisön käyttöön ja mahdollistamme asukkaiden ja yhteisöjen omaehtoista tekemistä ja kokoontumisia.**
 - Mahdollistamme olemassa olevan palveluverkon yhteisökäytön lisäämisen ja uudistamme toimintatapojamme
 - Luomme yhteisökäyttöön soveltuvia tiloja palveluverkkoa uudistettaessa

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet kulttuuriin, sivistykseen ja oppimiseen:

- **Luomme sujuvia palveluita yhteistyössä eri toimijoiden kanssa**
 - Varmistamme palveluiden saavutettavuuden
 - Vahvistamme tietoperustaisuutta palvelujen suuntaamisessa ja kehittämisessä.
- **Vahvistamme elinikäistä oppimista**
 - Huolehdimme eri-ikäisten koulutuksellisesta tasa-arvosta ja oppimiserojen kaventamisesta
 - Tuemme elämän eri nivelvaiheissa
 - Tarjoamme kaikenikäisille luentoja, opastusta ja harrastusmahdollisuuksia mm. kirjastoissa ja Tuusulan opistossa.
- **Vahvistamme yhteisöllistä toimintakulttuuria**
 - Kehitämme yhteisöllisyyttä sosiaalisten taitojen oppimisen kautta: mm. Prokoulu-hanke, positiivinen CV (laaja-alaisten taitojen ansioluettelo) koulunuorisotyö
 - Edistämme museoiden, kirjaston, tapahtumien toimintaa yhteisinä toimintapaikkoina

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseen ja ylläpitoon

- **Luomme ja ylläpidämme puitteet monipuolisen vapaa-ajan ja harrastamisen mahdollisuuksiin**
 - Tuemme kaiken ikäisten liikunnallista ja terveellistä elintapaa.
 - Kehitämme eri-ikäisten liikuntamahdollisuuksia, lähiliikuntapaikkoja ja Tuusulan urheilupuistoa omaehtoisen harrastamisen ja aktiivisen urheilun ympäristöksi ja tapahtumapaikaksi.
- **Huolehdimme palveluiden käytettävyydestä ja laadusta toimintakyvyn tukemiseksi**
 - Varmistamme kunkin edellytykset ylläpitää omaa toimintakykyään.
 - Kehitämme kouluruokailua ja sen viihtyvyyttä kouluruokaryhmien avulla.
 - Kehitämme hakeutuvia kirjastopalveluita
 - Tuemme tuusulalaisia haasteellisissa elämäntilanteissa.
- **Tuemme erityistä tukea tarvitsevien tuusulalaisten toimintakykyä**
 - Mahdollistamme yksilöllisen ja joustavan palveluohjauksen sitä tarvitseville kuntalaisille koulutukseen hakeutumisen, työpolun tai kotoutumisen nivelvaiheissa
 - Haemme ja sovimme sujuvat yhteistyömallit sosiaali- ja terveystalveluiden järjestäjän Keusoten kanssa - yhdyspintatyö, niiden tunnistaminen ja toimintamallit.
 - Luomme ehkäisevän päihdetyön ohjelman.
 - Mahdollistamme yhteisöön kuulumista mm. Ennaltaehkäisevän nuorisotyöllä ja perhetyöllä sekä Hyvän Tuulen tupien toiminnalla.

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet ympäristöön, liikenteeseen ja turvallisuuteen:

- **Tavoittelemme laadukasta ja esteetöntä elinympäristöä ja edistämme kestäväää kehitystä**
 - vähennämme hiilidioksidipäästöjä sekä lisäämme uusiutuvan energian osuutta.
 - Kehitämme Tuusulanjärven ja Tuusulan jokivarsien virkistyskäyttöä.
 - Panostamme sisäilmaongelmien ratkaisemiseen mm. väistötiloja ja uudisrakentamista hyödyntäen.
- **Kehitämme joukkoliikennettä ja luomme edellytyksiä erilaisille liikkumisen muodoille**
 - Suunnittelemme liikkumisen ekosysteemejä
 - Huomioimme liikennesuunnittelussa kevyen liikenteen ja tuusulalaisten edellytykset liikkumiseen
 - Edistämme pyöräilyn mahdollisuuksia Tuusulassa
- **Vahvistamme tuusulalaisten turvallisuuden tunnetta ja teemme Tuusulasta turvallisempaa paikkaa asua**
 - Viemme teoiksi turvallisuussuunnitelman toimenpiteet (mm. turvallisuusjohtamisjärjestelmän mukaisen vastuunjaon sekä valmiuskeskusten perustamisen)
 - Vahvistamme turvallisuuden tunnetta kodeissa ja lähiympäristöissä sekä lisäämme viihtyisyyttä lähiympäristöissä

TUUSULA

6. Seuranta ja arviointi

6. Seuranta ja arviointi

Pormestariohjelmalla toteuttava kuntastrategia toimii Tuusulan hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman pohjana. Kuntastrategian 32 valtuustokauden tavoitteesta 22 on hyvinvointia edistäviä tavoitteita ja näille kaikille tavoitteille on määritetty indikaattorit lähtö- ja tavoitetasoineen, joita seurataan vuosittain tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yhteydessä..

Hyvinvointikertomus- ja suunnitelma syventää, täsmentää ja toteuttaa kuntastrategian tavoitteita tuusulalaisten hyvinvoinnin edistämisen osalta. Hyvinvointisuunnitelmassa asetetaan hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet tuleville vuosille, jäljellä olevalle valtuustokaudelle 2020-2021 sekä seuraavan valtuustokauden alulle. Hyvinvointisuunnitelman painopisteitä sekä niistä johdettuja tavoitteita ja toimenpiteitä tarkennetaan vuosittain, aina vuosisuunnittelun ja talousarvion laadinnan yhteydessä.

Hyvinvointisuunnitelmasta johdettujen vuositavoitteiden toteutumista seurataan osavuositarkastusten yhteydessä sekä vuosittain. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteita seurataan kunnan strategia- ja kehittämissalkussa.

Tuusulalaisten hyvinvoinnista kertovia indikaattoreita seurataan vuosittain laadittavassa hyvinvointikertomuksessa. Hyvinvointi-indikaattoreiden perustan muodostavat THL:n suositus kuntien hyvinvointikertomusten minimitietosisällöstä. Lisäksi hyödynnetään mm. Finsote-tutkimuksen sekä Kouluterveyskyselyn indikaattoritietoa sekä Keusoten indikaattoritietoa.

Laaja hyvinvointikertomus laaditaan kerran valtuustokaudessa, seuraavan kerran keväällä 2021.

Se toimii kuluvan valtuustokauden arvioinnin välineenä sekä arvokkaana tietona uuden valtuustokauden tavoitteiden suuntaamiselle.

TUUSULA

7. Lähteet

7. Lähteet

- Kuntastrategia
- Hyvinvointikertomus 2017-2018
- Megatrendit/Sitra
 - Hautamäki, Antti; Leppänen, Juha; Mokka, Roope ja Neuvonen, Aleksi (2017). *Katse ylös kuopasta mahdollisuuksiin. Uuden ajan työ ja toimeentulo*. Sitra.
- Kansanvallan peruskorjaus/Sitra
- Silvennoinen, Heikki & Nori, Hanna. *Ikääntyvien koulutus monimuotoistuvassa työelämässä. Aikuiskasvatus* (177-189).
- Osallistava ja osaava Suomi – Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Rinteen hallitusohjelma 2019 /Valtioneuvosto
- Kouluterveyskysely 2019 / THL

TUUSULA

8. Hyvinvointisuunnitelman liitteet

Lakisääteinen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (lastensuojelulaki 12 §) laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. *Sivistys, opetus ja kulttuuri luvun sisältö muodostaa Tuusulan kunnan lakisääteisen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman.*

Lasten ja nuorten palveluja ohjaa kunnan [varhaiskasvatussuunnitelma](#), [opetussuunnitelma](#), [Perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma 2018-22](#) sekä [Pedagogisen tuen ja oppilashuollon käsikirja perusopetuksessa 2019](#)

Hyvinvointisuunnitelman vuositavoitteet, toimenpiteet ja arviointi tehdään lasten, nuorten ja perheiden palveluiden LANUPE-yhteistyöryhmässä.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet

1. Koko perheen hyvinvoinnin vahvistuminen

- perheen omien voimavarojen käyttöönottamisella
- palvelujen oikealla kohdentamisella ja
- tehokkaalla palveluohjauksella
- Lapsi- ja nuorisovaikutusten arviointi osana ennakkovaikutusten arviointia päätöksenteossa

2. Moniammatillisen toiminnan vahvistaminen lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukena

3. Nuorten kasvun tukeminen kohti vastuullista aikuisuutta

- eri toimijoita yhdistävänä toimintamallina ja sen juurruttaminen osaksi Tuusulan palveluverkkoa
- nuorten osallisuuden vahvistaminen päätöksenteossa

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma – Vuositavoitteiden 2020 toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi

- Vuoropuhelu ja yhteistyö sujuvaksi palveluiden näkökulmasta (kunta-keusote ja muut toimijat)
 - Psyykkisesti huonovointiset lapset ja nuoret ja yhdyspinta erikoissairaanhoidon ja oikea-aikainen palvelu
 - Luomme yhdessä Tuusulan seurakunnan kanssa tehostetun nuorisotyön mallin nuorten ja nuorten aikuisten tukeen
 - Oppilashuollon palveluiden yhteistyön syventäminen Keudan kanssa
- Nuorten psykososiaalisen toiminnan kehittäminen osana ohjaamo-toimintaa; psykososiaalisen työn tuloksellisuuden sekä asiakaspalautteiden arviointi
- Nivelvaiheiden tukeminen
 - Peruskoulun päättötodistuksen saamisen tukeminen, oppilaan ohjauksen kehittäminen
 - Yhteistyö Keudan kanssa joustavien jatko-opinto-polkujen kehittämiseksi
- Yhteisöllisyyden kehittäminen sosiaalisten taitojen oppimisen kautta: Prokoulu ja positiivinen cv
- Otamme käyttöön koulunuorisotyön mallin
- Vahvistamme varhaiskasvatuksen varhaista tukea; perheohjaajat ja taidepedagogit

Kotouttaminen Tuusulassa

Hallitusohjelmissa tehdyt poliittiset linjaukset sekä muutokset elinympäristössä heijastelevat pienellä viiveellä Tuusulaan saapuviin maahanmuuttajiin. Maahantulijamäärien ja tulijaryhmien taustojen muutoksiin tulee varautua jatkossa. Tunnistetuilla megatrendeillä, kuten ilmastonmuutoksella sekä geopolitiikan jännitteiden lisääntymisellä Euroopan ja Afrikan ympärillä, on vaikutuksensa siihen, miten paljon ja millaisia maahantulijoita kotoutamme lähitulevaisuudessa kuntaan.

On havaittavissa, että tällä hetkellä kuntiin saapuvat pakolaiset ovat hyvin haavoittuvassa asemassa olevia, usein traumaattisista taustoista tulevia henkilöitä. Tämä luo kotouttamiselle uudenlaisia haasteita: on luotava palveluita, joissa kaikkein suurimmassa riskissä olevat henkilöt eivät pääse syrjäytymään. Samoin paperittomat, kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneet henkilöt pääkaupunkiseudulla on iso haaste kaupungeille sekä turvallisuudesta vastaaville viranomaisille.

Tuusulan osalta maahanmuuttajatyön työmuoto on kehittynyt kolmen viimeisen vuoden aikana merkittävästi. Vuonna 2016-2018 keskityttiin alkuvaiheen vastaanoton käytännön työn organisointiin. maahanmuuttajatyön Tavoitteena on, että maahanmuuttajilla Tuusulassa on taustastaan riippumatta käytettävissään paikallinen, joustava ja asiantunteva palveluverkosto, joka tarjoaa mahdollisuuksia löytää yksilöllinen väylä työelämään

Liitteenä lakisääteinen kotoutumishjelma vuosille 2020-2022

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Tuusulan kunnan turvallisuussuunnitelma – turvallisuustilanne, tavoitteet ja kehittäminen

Tuusulan turvallisuussuunnitelmassa esitellään kunnan nykyistä turvallisuustilannetta, eri toimijoiden turvallisuustyötä kunnan turvallisuuden parantamiseksi, sekä uusia kuntalaisen arkea turvaavia toimenpidesuunnitelmia. Suunnitelma on voimassa vuodet 2019–2021.

Kunnassa järjestettiin kyläturvallisuushankkeita sekä kylien turvallisuuskävelyitä 12 kappaletta vuonna 2018. Turvallisuushankkeissa jaettiin turvallisuustietoutta osallistujille ja annettiin eväitä omatoimiseen varautumiseen henkilö- sekä kylätasolla. Illoissa kysyttiin kuntalaisten mielipidettä kunnan turvallisuudesta sekä listattiin kehittämisideoita turvallisuuden parantamiseksi. Kylille laadittiin kyläkohtaiset Turvallisuussuunnitelmat, joiden perusteella on laadittu koko kunnan turvallisuussuunnitelmaa.

Turvallisuus ja turvallisuuden tunne syntyvät monen asian yhteisvaikutuksesta, ja monen toimijan yhteistyön tuloksena. Panoksensa ja arvokkaan näkemyksensä ovat antaneet yksittäiset kuntalaiset, kehittämisverkostot, kunnan eri toimijat, sekä viranomaiset ja yhteisöt.

Liitteenä Tuusulan kunnan turvallisuussuunnitelma

TUUSULA

Elämisen taidetta.

Työllisyydenhoito Tuusulassa

Aikuisväestön keskuudessa työelämän muutokset näyttäytyvät työn sisällön nopeampana muuttumisena, muodollisen koulutuksen inflaationa sekä tarpeena omaksua ja hallita uusia asiakokonaisuuksia entistä enemmän. Työn murros näkyy selvästi ympäristössämme työllisyyden ja työttömyyden rakenteissa: viime vuosina on huolen aiheeksi on noussut erityisesti kaikkein pisimpään työttömänä työnhakijana olleiden henkilöiden kasvava, palvelua tarvitseva asiakasryhmä.

Tavoitteena on tarjota kuntalaisten tilanteeseen soveltuvaa vapaaehtoista, joustavaa ja yksilöllistä tukea ja ohjausta työllistymiseen liittyvissä kysymyksissä ja kuntalaisen työelämän nivelvaiheissa. Näin tuemme ja lisäämme osaltamme yhteisön hyvinvointia, samalla ennaltaehkäisemme työttömyyden pitkittymiseen liittyviä taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia.

Liitteenä työllisyysohjelma vuosille 2019-2021

TUUSULA

Elämisen taidetta.